

6-§. Amortizasiyani hisoblash

29. Asosiy vositalar qiymati amortizasiya hisoblash yo'li bilan qoplanadi. Amortizasiyalanadigan qiymat butun foydali xizmat muddati mobaynida sub'yekt xarajatlariga amortizasiya ajratmalari ko'rinishida tizimli taqsimlanadi.

30. Asosiy vositalar bo'yicha amortizasiya ajratmalarini hisoblash mazkur ob'yekt asosiy vositalar tarkibiga qabul qilingan oydan keyingi oyning dastlabki sanasidan boshlanadi hamda mazkur ob'yektning amortizasiyalanadigan qiymati to'liq qoplangunga yoxud ushbu ob'yekt balansdan hisobdan chiqarilgunga qadar amalga oshiriladi.

31. Asosiy vositalar bo'yicha amortizasiya ajratmalarini hisoblash mazkur ob'yektning amortizasiyalanadigan qiymati to'liq qoplangan yoki ushbu ob'yekt balansdan hisobdan chiqarilgan oydan keyingi oyning dastlabki sanasida to'xtatiladi.

32. Asosiy vositalarni foydali xizmat muddati davomida amortizasiya ajratmalarini hisoblash to'xtatilmaydi, asosiy vositalar qonun hujjatlarida belgilangan tartibda konservasiya qilishga o'tkazilgan holatlar, shuningdek ularni to'liq to'xtatish sharti bilan ob'yektni qo'shimcha qurish, qo'shimcha asbob-uskunalar bilan ta'minlash, rekonstruksiya, modernizasiya qilish, texnik qayta qurollantirish davri bundan mustasno.

33. Asosiy vositalar bo'yicha amortizasiya ajratmalarini hisoblash hisobot davridagi korxona faoliyati natijalaridan qat'iy nazar amalga oshiriladi va u tegishli bo'lgan hisobot davridagi buxgalteriya hisobida aks ettiriladi.

34. Asosiy vositalar bo'yicha hisoblangan amortizasiya summolari buxgalteriya hisobida ushbu summalarni alohida schyotda jamg'arish yo'li bilan aks ettiriladi.

Oldingi tahrirga qarang.

35. Quyidagilar amortizasiya qilinmaydi:

a) yer uchastkalari va tabiatdan foydalanishga doir boshqa ob'yektlar (suv, yer osti boyliklari va boshqa tabiiy resurslar);

b) mahsuldor chorva mollari;

v) axborot-kutubxona fondi;

g) qonun hujjatlarida belgilangan tartibda konservasiyalashga o'tkazilgan asosiy vositalar;

d) muzey ashyolari;

ye) moddiy madaniy meros ob'yektlari;

j) umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llari, yo'laklar, sayilgohlar, xiyobonlar, mahalliy davlat hokimiyati organlari tasarrufida bo'lgan obodonlashtirish inshootlari;

z) to'liq amortizasiyalangan asosiy vositalar.

(35-band O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2018 yil 22 oktyabrdagi 134-sonli buyrug'i (ro'yxat raqami 1299-4, 08.11.2018 y.) tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 09.11.2018 y., 10/18/1299-4/2173-son)

36. Amortizasiya quyidagi usullarni qo'llash yo'li bilan hisoblanadi:

a) amortizasiyani bir maromli (to'g'ri chiziqli) hisoblash.

Amortizasiyani bir maromli (to'g'ri chiziqli) hisoblash usulida amortizasiya asosiy vositalarni foydali

xizmat muddati mobaynida ularning amortizasiyalanadigan qiymatidan kelib chiqqan holda bir maromda, teng ulushlarda hisoblanadi.

Mazkur usulga ko'ra asosiy vositalarning amortizasiyalanadigan qiymati uning xizmat muddati davomida tegishli xarajatlarga bir maromda hisobdan chiqariladi (taqsimlanadi). Usul amortizasiya me'yori foydali xizmat muddatining faoliyatiga bog'liqligiga asoslangan. Har bir davr uchun amortizasiya ajratmalari summasi amortizasiyalanadigan qiymatni asosiy vositalardan foydalanilgan hisobot davrlari soniga bo'lish yo'li bilan hisoblanadi.

Amortizasiyani bir maromli (to'g'ri chiziqli) hisoblash usulida amortizasiya ajratmalarining yillik summasi asosiy vositalarning amortizasiya qiymati va mazkur ob'yektning foydali xizmat muddatidan kelib chiqib aniqlanadi;

b) amortizasiyani bajarilgan ishlar hajmiga mutanosib ravishda hisoblash (ishlab chiqarish usuli).

Amortizasiya hisoblashning ishlab chiqarish usuli har bir muayyan yildagi asosiy vositalarning ishlab chiqarish quvvati hisobga olishga asoslangan.

Mazkur usul bo'yicha amortizasiyaning har yilgi qiymatini hisoblash uchun butun foydali xizmat muddatidagi umumiy baholangan ishlab chiqarish quvvati yig'indisini va mazkur muayyan yildagi ishlab chiqarish quvvatini aniqlash lozim. Ishlab chiqarish quvvati sifatida ishlab chiqariladigan mahsulot birliklari soni, ishlangan soatlar soni, bosib o'tgan tonna-kilometrlar soni va boshqalar olinishi mumkin.

Amortizasiya hisoblashning ishlab chiqarish usulida yillik amortizasiya ajratmalari summasi hisobot davridagi mahsulot (ishlar, xizmatlar) hajmining natural ko'rsatkichidan hamda asosiy vositalar amortizasiyalanadigan qiymatining asosiy vositalar butun foydali xizmat muddatida nazarda tutilayotgan mahsulot (ishlar, xizmatlar) hajmiga nisbatidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

37. Asosiy vositalardan intensiv foydalanilganda, shuningdek ilmiy-texnikaviy jarayonning katta ta'sirida asosiy vositalar amortizasiyasi quyidagi usullarda hisoblanadigan jadallashtirilgan amortizasiya yo'li bilan ifodalanadi:

a) ikki baravar amortizasiya me'yori bilan qoldiqni kamaytirish usuli;

b) yillar yig'indisi usuli (kumulyativ usul).

38. Ikki baravar amortizasiya me'yori bilan qoldiqni kamaytirish usuli amortizasiya hisoblash davrida aktivning amortizasiyalanadigan qiymati kamayishini anglatadi.

Mazkur usulga ko'ra bir maromli (to'g'ri chiziqli) hisoblash usulidan ikki baravar amortizasiya me'yori mazkur hisobot davridagi asosiy vositaning tegishli qoldiq qiymatiga ko'paytiriladi. Ikki baravar amortizasiya me'yori bilan qoldiqni kamaytirish usuli bo'yicha amortizasiya hisoblashda kutilayotgan tugatish qiymati boshlang'ich (tiklash) qiymatidan chegirilmaydi.

Ikki baravar amortizasiya me'yori bilan qoldiqni kamaytirish usulida yillik amortizasiya ajratmalari summasi asosiy vositalarning hisobot yili boshidagi qoldiq qiymatidan va mazkur ob'yektni foydali xizmat

muddatidan kelib chiqib hisoblangan amortizasiya me'yorining ikki baravaridan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Ikki baravar amortizasiya me'yori bilan qoldiqni kamaytirish usulida asosiy vositalar bo'yicha amortizasiya ajratmalarini hisoblash ushbu ob'yektlarning balans (qoldiq) qiymati ularning tugatish qiymatiga teng bo'lgan vaqtda tugatiladi.

39. Yillar yig'indisi usuliga (kumulyativ usulga) ko'ra har yilgi amortizasiya me'yori amortizasiya muddati oxiriga qadar qoladigan amortizasiyalanadigan qiymatga ulush sifatida aniqlanadi. Ulush amortizasiya ajratmalari tugaguniga qadar qoladigan to'liq yillar sonini amortizasiya muddatini tashkil qiladigan yillar tartib sonlari yig'indisiga bo'lish orqali aniqlanadi.

Yillar yig'indisi usulida (kumulyativ usulda) amortizasiya ajratmalarining yillik summasi asosiy vositalarning amortizasiyalanadigan qiymatidan hamda suratida ob'yektni foydali xizmat muddatining oxiriga qadar qoladigan yillar soni, maxrajida esa — ob'yektni foydali xizmat muddati yillari soni yig'indisining nisbatidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

40. Soliq solish maqsadida O'zbekiston Respublikasining Soliq [kodeksida](#) asosiy vositalarning boshlang'ich (qayta tiklash) qiymatiga nisbatan foizlarda har yillik amortizasiya me'yorlari belgilangan va ushbu har yillik me'yor xarajatlarga bir maromda hisobdan chiqariladi.

41. Hisobot yili davomida asosiy vositalar bo'yicha amortizasiya ajratmalari qo'llaniladigan hisoblash usulidan qat'iy nazar (amortizasiya hisoblashning ishlab

chiqarish usulidan tashqari), yillik summaning $1/12$ miqdorida har oyda hisoblanadi.

Mavsumiy tUSDagi ishlab chiqarish korxonalarida foydalaniladigan asosiy vositalar bo'yicha amortizasiya ajratmalarining yillik summasi hisobot yilida korxona tomonidan asosiy vositalardan foydalanish davri mobaynida bir maromda hisoblanadi.

42. Asosiy vositalarning har xil turlariga (guruhlariga) amortizasiya hisoblashning turli usullarini qo'llashga yo'l qo'yiladi. Bunda asosiy vositalarning bir turdagi ob'yektlari bo'yicha (markasi, turi va boshqalar bo'yicha) faqat bitta usul qo'llaniladi.

43. Qo'llaniladigan amortizasiya hisoblash usuli korxonaning hisob siyosatida majburiy tartibda aks ettiriladi. Korxonalar kalendar yili davomida hisob siyosatini o'zgartirmasligi kerak, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan 1998 yil 26 iyulda 17-07/86-son bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobining milliy standarti (1-sonli BHMS) «Hisob siyosati va moliyaviy hisobot» (ro'yxat raqami 474, 1998 yil 14 avgust, Normativ hujjatlar axborotnomasi, 1999 y., 5-son) ning [56-bandida](#) nazarda tutilgan holatlar bundan mustasno.

44. Agar asosiy vositalardan foydalanishdan kutilayotgan iqtisodiy naf sezilarli darajada o'zgarish yuz bersa, amortizasiya hisoblash usuli, agar yuzaga kelgan holatlar amortizasiya usulining o'zgartirilishini oqlasa, o'zgarayotgan tendensiyaning aks ettiradigan tarzda o'zgartirilishi mumkin. Bunday o'zgarish hisob siyosatida aks ettirilishi lozim. Bunda moliyaviy hisobotga

tushuntirish xatida mazkur o'zgarish sabablari va ularning iqtisodiy samarasi ochib berilishi zarur.

45. Asosiy vositalar holatini yaxshilaydigan va, mos ravishda, xizmat muddatini uzaytiradigan xarajatlar amalga oshirilganini hamda xizmat muddatni qisqartiradigan texnologik o'zgarishlarni hisobga olib asosiy vositalarning foydali xizmat muddati korxona tomonidan qaytadan ko'rib chiqilishi mumkin.

46. Tugatish qiymati asosiy vositalarning amortizasiyalanadigan qiymatini hisob-kitob qilishda muhim tarkibiy omil hisoblanadi. Tugatish qiymati muhim bo'lmagan holatda, u amortizasiyalanadigan qiymatni hisoblab chiqarishda hisobga olinmasligi mumkin.

Agar tugatish qiymati ahamiyatga ega bo'lsa, u asosiy vositalarni xarid qilingan sana yoki ularni qayta baholash sanasida aniqlanadi. Tugatish qiymati asosiy vositalarning xizmat muddati oxirida tugatish bo'yicha kutilayotgan xarajatlarga kamaytiriladi.